

S O K F É L E .

XL szám Béts. September 18-dikán. 1832

Megtiszteltetés.

(Österreichisches Archiv für Geschichte, Erdbeschreibung, Staatskunde, Kunst und Literatur. — Sonnabend d. 8. Sept. 1832.)

Öröm látnia a' haza barátjának, hogy az *érdem* — akár milyen tárgyú legyen az — tisztelethen van, 's jutalmát elveszi. De a' közönséges örömnél nagyobb 's magasabb gyönyörűség emeli a' szívet, annak látására, hogy a' rejtve munkálkodó, 's jutalom után nem esenkedő virtust, melynek tzelja magát épen a' hazát virágzásra segiteni, és a' mely, mint a' nevelői és oktatói érdem, szint olyan *könnyen szokott feledékenységhé moñni*, a' milyen hasznosan munkálkodik, ditselkedve emlegetik az érző hazafiak, 's mint követésre méltó példát felteszik magok, 's unokáik eleibe. Áldozatok nélkül nem emelkedhetik a' haza; de az áldozó közönséges megtiszteltetése nem jutalom: nints is a' nemes szívnek, mely önérzésében találja magas jutalmát, ily tsekély kárpótlásra szüksége; hanem tsak arra való, hogy hasonló áldozattételekre buzdúljón a' jelen 's jövő kor; és hogy a' haza, ez a' közös anya, köszönetét, melyet érző szívében visel, hű fiaihoz szóval is kijelentse. — Így tzelből nevezetes innepet szentelt hazánk legközelebb. Ugyan is

Kováts B. János Úr, ki előbb két fő rangú úri házaknál nevelő volt, u. m. néhai Nagy Méltós. Gróf Bánffy György Erdélyországi Gubernátor Ö Excjánál 15, és Fő Méltos. Pálffy József Ö Hertsegségénél 20 eszt. — ig; későbbben pedig Rajner és Lajos Ts. K. Fő Hertzegeket, 's végre ifjabb Királyunkat V. Ferdinand Ö Felségét magyar nyelvre és literatúrára tanította,

Toldalék a' M. Kurirhoz.

szívében hordozá ugyan mindenkor kedves hazánk boldogságát, 's azt öregbiteni munkás szeretettel igyekezett, midőn például több közhasznú intézetekben vett egész buzgósággal részt, melyeket vagy magános személyek, vagy törvényhatóságok segítének életre: de különösen sok időnkig fennálló emlékoszlopot emelt magának az által, hogy Eperjesen, legközelebről az ottani Görög-egyesült Püspökségbeli Papság hasznára, egy közönséges, 's gazdagon felkészített Könyvtárt állittata. Ez az intézet még 1827 - dik esztendőben megnyerte a' királyi felséges megerősítést, 's jóvá hagyást; az intéző Úr pedig ugyan akkor a' legkegyelmesebb királyi tetszés jeléül Ő Felsége meghagyásából *Nagy arany jutalom pénzrel* tiszteltetett meg.

A' fenn tisztelt Megyebeli Papság, Zmey-Miklósy József, Szepes Vármegyéből Szlovinkai születésű festő által, ki már ügyességének több jeles bizonyságait adta, nemes szívű jöltévőknek képét valóságos nagyságában, köz költségen, lefestette; 's azt a' Nádor Íspány Ő Ts. K. Fő Hertzegsége kegyelmes engedelmével, több főrendű vendégek jelenlétekben a' Magyar Nemzeti Múzeumban fel állittatta, ezen aláírással:

„Effigiem hanc Spectabilis ac Generosi D. Joannis B. Kováts Agriensis, Bibliothecae Diocesanae Eperiesiensis Fundatoris in perenne grati animi monumentum:

PraesVL et CLerVs graeCo CathoLICae eparCHIAe eperlessIensIs, MVseo natIonaLI LVbenter obtVLere.“ *)

*) Egri születés Tekintetes Nemes és Vitézlő Kováts B. János Úrnak, az Eperjesi Püspöki Megye könyvtára *Alkatójának* ezen képet háládatosságok örökös emlékéül örömmel ajánlják a' Nemzeti Múzeumnak az Eperjesi Görög - egyesült Püspöki Megyének Püspökje, és Papsága.

Bár sok követőkre találna ezen nagy férjfiúnak nemes példája, ki *tehetsége szerént* azt tette hazájával, a' mit *Gróf Teleky* Erdélyjel, *Gróf Széchényi* Magyar Országgal, 's *Gróf Ossolinski* Galitziával *tehetségek szerént* tettek! Adná az ég, hogy hazánknek minden királyi városa, minden köz gyűlések helye hasonló intézetekkel ditsekedhetnék; adná az ég, hogy a' mind inkább derülő felvilágosodásnak, és tiszta haza szeretetnek, tsendesen 's rontás nélkül építő lelke megszállaná, 's álmaikból felrázná a' szunnyadozó sziveket, hogy a' költsönös egyetértés, a' köz jónak közös előmozdítása, 's a' dolognak tiszta felfogása nemzetünket, a' még idegenek előtt is *ditső* 's *nemes* tiszteletű nemzetünket, a' pölgári jóllétnek magasabb fokára emelhetné! —

Öröm 's Szomorúság.

Kinevetjük, érzéketlen fa Philosophusoknak nevezzük a' Stoa belieket *apathia*-jokért. Azt hisszük, hogy a' ki szomorkodni nem tud, örülni sem tud az, 's szánjuk a' bódogtalant; azt hisszük, hogy a' Stoa tanítása nem állhat meg az emberi természettel, 's minden szelid érzésnek, 's az abból származni szokott jótetteknek magvát elfojtja. 'S imé, az indulatok megszűnésével a' társaságot képzeljük öszve omolva! Nevetséges következtetés; — annyival nevetségesebb, mivel más részről azt állítják, hogy a' tökéletesség az indulatokon való uralkodásban áll; és hogy a' legbóldogabb fő yalóság, valamint a' tér' 's idő, úgy az indulatok határain is túl van. A' feljebbi okoskodás tehát ide menne ki: ne igyekezzünk a' tökéletességhez közelíteni; mert ha azt elérhetnénk, tökéletlenek lennénk! — —

Más kérdés az: elérhetjük-e valaha mint emberek azt a tökéletességet, melyet óhajtunk? Erre bizonyosan *nemmel* kell felelnünk. De legalább törekednünk kell; 's a' ki azért nem akarna törekedni, mert azt egészen tsakugyan soha sem érhetne: hasonló lenne a'hoz, a' ki azért nem tanulna, mert tudja, hogy akár-mennyit tanulna tsakugyan még is sokat nem érkez-nék meg tanulni; — vagy a'hoz, a' ki azért ugranék a' Dunába, mert tudja, hogy örökké tsakugyan nem élhetne. — Ebben a' törekedésben tartották, 's tarthat-ták a' Stoabeleik *apathid*jokat, ez az a' mit a' „*parce gaudere oportet, et sensim queri*“ jelent. És valóban ez a' tanítás nemcsak nem ellenkezik az emberi ter-mészettel, hanem abból oly egyenesen foly, hogy minden a' ki bármi keveset élt, legelső életregulának önként ezt teszi fel. Ki nézett tsak egy figyelmetes tekintettel is az élet pályára, a' nélkül, hogy a' Lan-tos szavait ne igazolta volna?

„Kis tsólnak ah! tsak életünk;

A' sors az Ótzeán:

Most szép partokra köthetünk;

Majd hullám mérge hány:

De nyájjason lengő szelet,

'S dörgő vészt a' tsólnak felett

Tűr a' bölts egy formán.“

De nehéz regula ez, mint mondtam, 's gyakran a' leg-erősebb lelket is leroskasztja az indulat, az öröm színt úgy, mint a' szomorúság. A' Római aszszony, azt mondja Plinius, az öröm miatt egyszerre meghalt, mihelyt a' Cannéi ütközetből haza jött fiját meglátta. Ugyan az ő szavai ezek: „*gaudio obiere Sophocles, et Dionysius Siciliae tyrannus, uterque accepto tra-gicae victoriae nuncio.*“ Közelebb hozzánk, X. Leo Pápa annyira megörült, mikor Majland megvétélet

meghallotta, hogy az öröm miatt tüstént hideglelésbe esett, melyben meg is halt 's a' t. Diodorusnak közönséges helyen — az iskolában — olyan ellenvetést tettek, melyből se hogy se tudta magát kivágni; 's szégyenletében azonnal meghalt 's a' t. Mindezekben gát nélkül rohantak az indulat habjai, 's azért a' hirtelen elmerülés. Vannak azonban példák, hol az erős lélek darab ideig küszködik, 's végre győz, vagy tsak ugyan leroskad. Psammenitus Égyiptomi király, elvesztvén a' Persa király Cambyses ellen folytatott háborút, fogságba esett. Ott volt a' fogságban vele együtt leánya 's fija is; amaz közönséges szolgálóként Atyja seme láttára küldetett vizért, — 's Psammenitus a' szánakozás miatt körülte síró baráti között tsendesen maradt; ez ugyan tsak Atyja szeme láttára halálra hirteljesített, — 's Psammenitus még mindég tsendesen volt: de mikor egyet tselédi közzül a' foglyok közt meglátott, elkezdte tépni haját, 's a' legkeservesebb fájdalom jeleit lehetett rajta látni. — Abban a' háborúban, melyet Ferdinand viselt János Magyar Király özvegye ellen, egy ifjú testőrző különösen kimutatta magát Buda táján. Senki nem esmerte, minden magasztalta, minden szem reá volt függesztve, 's elestét minden sajnálta: de senki sem annyira mint egy fő rangú, Német vitéz. A' testet kihozták a' tsatahelyről, leszedik felső ruháit, 's a' vitéz rá esmér tulajdon fijára. A' körülállók megdöbbennek: az Atya mozdulatlan áll, a' nélkül hogy szóllana, vagy szemeit a' holt testről elfordítaná. Nehány pillantat mulva élet nélkül fija holt teste mellett öszverogyik. — — Ítt a' nagy fájdalom képe két rajzolatban. Az elsőben küzd a' lélek, 's győz; a' másodikban leroskad 's elborítottatik. Mindenikre nézve igaz, hogy a' nagy fájdalom néma (*curae ingentes stupent*); 's mikor már Psammenitus jajgatásra fakad; könnyeb-

ben érzi magát, a' szerént a' mint mondja Virgilius. „*Et via vix tandem voci laxata dolore est.* Aen. XI. 151. Hasonlíthatni, a' küzdésnek ezen idejét 's folyamátját az olyan gyermek állapotjához, kit dajkája a' sírásért veréssel fenyít. A' sírás megszűnik ugyan egynehány pillantatig, de ez épen a' legveszedelmesebb, mint az ábrázat elkékülése, tagok rangatódzásai 's a' t. mutatják; mikor a' sírás ismét kitör, — hármí erős hangon — már kisebb a' veszedelem, legalább guta ütéstől félni nem lehet. —

Gyermekek vagyunk, sorsunk dajka; még pedig érzelő gyermekek vagyunk, 's dajkánk többnyire váratlanul fenyít. Akarjuk-e hogy ki ne kapjon rajtunk? Vessük meg hizelkedéseit, vessük meg fenyegetéseit; 's tartsunk mindég közép utat, bár névezzék azt *indifferentismusnak*, *apathiának*! —

A p h o r i s m á k.

Hesiodus megigazítja Plátót, a' ki azt mondá, hogy a' büntetés közel jár a' vétek után: mert — úgy mond — a' büntetés nem utána megyen a' véteknek, hanem azzal egy szempillantásban születik. A' ki büntetéstől fél, már szenvedti azt; 's fél pedig minden tőle, a' ki tudja, hogy megérdemlené. Így minden vétkes maga magát megbünteti: *malum consilium consultori pessimum.* A' méh tsíp, — *vitamque in vulnere ponit.* —

Életünk három részből áll, mellyek: mult, jelen való, 's jövőendő. A' multa rendesen ezzel a' szomorú emlékezettel tekintünk vissza, hogy azt jobban is használhattuk volna; jelenvalónk a' bizonytalan jövőendő felszámítgatásával telik el: 's így soha sem élünk.

Keserves — így szóll az Ermenonvillei bölts — kétség nélkül keserves a' halál; de édes ez a' remény-

ség, hogy nem kell itt örökké élnünk, és hogy egy jobb élet szakasztja végét mostani éltünk nyomorúságának.

A' lélek hibáival ugy van a' dolog, mint a' test sebeivel: akármely gondal gyógyítsd, megmarad a' sebhely, mely rendesen minden időváltozást megérez.

A' bolondság kísér bennünket életünknek minden koraiban. Ha kit böltsnek nevezünk, ez tsak azt teszi, hogy annak bolondsága korához, 's környülményjeihez van mérsékelve. — Az ifjúság szüntelen való részegség, — az okosság hidegletése. — Az öreg bolondok sokkal bolondabbak az ifjú bolondoknál.

A' philosophia feljül emelkedik a' jövőendő szerentsételességeken, — 's leroskad a' jelenvalók alatt.

A' szerentsét senki sem tartja olyan vaknak, mint az, a' ki attól semmit sem vett. — Ugy kell a' szerentsével élni, mint az egészséggel: használni, ha jó, 's -túrni mig rossz. Erős orvossághoz tsak a' legnagyobb szükségben kell nyúlni.

Az uralkodók olyan betset nyomhatnak az emberekre, mint az értz darabokra, melyekből pénzt veretnek. Ritka ér igazán annyit, a' mennyiben jár. —

Érdemetlen emberekkel tenni jót, kevés baj; de ez az érzés, hogy alávalóktól jót vettünk el, elszenvedhetetlen. —

Soha sem annyira szerentsés, 's soha sem annyira szerentsétlen az ember, mint gondolja.

Legbizonyosabb jele az igazi nagyságnak az irigység nem léte.

A' ki felette nagy a' kitsinyekben, rendesen felette kitsiny a' nagyokban.

Sokkal veszedelmesebb sok jót, mint sok rossz tenni az emberekkel.

A' ki azt hiszi, hogy ellehet mások nélkül, na-

gyon megtsalattatik; de a' ki azt hiszi, hogy lehetetlen mások nélkül ellenni, még sokkal inkább megtsalattatik.

Mindég szeretjük azt a' ki tsudál bennünket, de nem mindég szeretjük azt, a' kit tsudálunk.

R — — — d.

Rendes kompliment.

Egy frantzia Újság — *Gazette des Hopitaux — Broussais* Doctort az orvosi tudomány Herkulesének nevezi. — Rendes kompliment! mert Herkules mind kivégezte, a' kiknek vele ügyes bajos dolgok volt.

A' s z a j k ó.

Kevély hangon tsevegte az elszabadult kalitkás szajkó mesterkélte ember-hangjait a' több szárnyasok előtt. A' gyáva verebek száj-tátva bámulták; de a' széptorkú tsalogány tsak nevette a' pulya' erőlködéseit. —

Avvagy nem így tselekesznek e' sok oskola-poros urátsaink is?

I g a z i t á s o k.

1) A' Sokféle XXVI-dik számja alatt, a' Fejér-szín ditséretében: (207 lev. 16 sor) erei helyett ezéi-t kell olvasni.

2) A' XXXVI-dik számjában a' 6-dik szám alatt lévő Apróság (293-lev. 16 lin.) így igazíttassék:

A' mit a' bizonytalan tartósságú gyermeki korról mond a' bölts: „moin on a' vecu, moin on doit espérer de vivre“ 's a' t.

R e j t e t t s z ó.

H—val úszol rajta, K—val veszső fajta;

S—sel igen fent jár, T—vel falu, nem vár;

V—vel ezer szerszám belölem készül ám.

Megfejtés: a' XXXIX Szám. Kosár, sár, ár, kos, sok, rákos mezeje, rák.